

nederland Promoveren op Loe de Jong

Verdriet over familie leidde tot levenswerk

Biograaf Smits: Zijn werk verdient plek in Guinness Book of Records

Meindert van der Kaaij

Loe de Jong had zich al tijdens de oorlog voorgenomen om het Nederlandse volk tot in detail te vertellen welk onrecht het land is aangedaan door de Duitse bezetter. "Hij was zo verontwaardigd dat hij het wel van de daken wilde schreeuwen", zegt Boudewijn Smits, die gisteren – precies op de honderdste geboortedag van De Jong – in Groningen promoveerde op diens biografie.

Volgens Smits stelde De Jong alles in het werk om een zo groot publiek te bereiken. "Daarin was hij tamelijk uniek. De Jong wilde het publiek verleiden om zo nauw mogelijk betrokken te blijven bij die Tweede Wereldoorlog. Hij is daarin zo goed geslaagd dat de naam van De Jong in ons collectieve geheugen onlosmakelijk verbonden is geraakt met de bezetting."

De Jong was een man die een ongehoorde productie had met onder meer de dertiendelige serie 'Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog', die 16.800 bladzijden in 27 boekbanden telde. Echt bekend bij het grote publiek

Biograaf Boudewijn Smits

werd hij met zijn tv-serie 'De bezetting', die van 1960 tot 1965 op de Nederlandse buis te zien was. In de jaren zeventig en tachtig daalde zijn ster volgens Smits aanzienlijk en kreeg hij stevige kritiek, niet in de laatste plaats vanwege zijn prominente rol in de affaire-Aantjes waarbij De Jong de CDA'er er onder meer ten onrechte van beschuldigde dat hij lid was geweest van de Waffen-SS.

In de hectische meidagen van 1940 slaagde De Jong erin om op het nippertje naar Londen te ontko-

men. Tijdens de oorlog werkte hij als presentator voor regeringszender Radio Oranje. Na terugkomst bleek vrijwel zijn gehele familie in de Duitse kampen was uitgemoord. Zoals bij veel Joodse overlevenden raakte hij hierdoor danig met zichzelf in de knoop. Het verlies van zijn familie probeerde hij te verwerken door in psychoanalyse te gaan.

"Hij doorliep een klassiek Freudiaanse psychoanalyse, waarbij hij op de divan vrij associeerde over zijn jeugdherinneringen en gevoelsleven", legt Smits uit. "Daar ontdekte De Jong dat hij zijn verdriet sublimeerde of overdroeg op zijn streven om dat Nederlandse volk over de oorlog te vertellen. Het 'Koninkrijk' werd letterlijk zijn levenswerk."

Geen enkele andere historicus zal zo succesvol zijn geweest als De Jong, ook de door hem zo bewonderde Johan Huizinga niet. Bij maar liefst 80.000 Nederlandse gezinnen stonden de banden van het 'Koninkrijk' strak in het gelid in de boekenkast. De delen kwamen uit óf in april kort voor de Dodenherdenking en viering van de bevrijding, of vlak voor Sinterklaas en de

Bij 80.000 gezinnen stond het werk van Loe de Jong in de kast. FOTO ANP

Kerst, als de boekhandel de hoogste omzet maakt.

"Uitgekiend? Ik zou dat niet zo noemen", zegt Smits. "Hij wilde een zo groot mogelijk publiek bereiken." Tegelijkertijd stelde De Jong alles in het werk om de hoogte van zijn honorarium voor de boeken uit de pers te houden. Uiteindelijk verdiende hij 1,7 miljoen gulden aan royalty's. "Hij wilde niet dat dit bekend werd, omdat het een gepolariseerde tijd was. Hij was bang dat links-georiënteerde verslaggevers de royalty's zouden aangrijpen om

zijn onafhankelijkheid als historicus in twijfel te trekken.

De Jong was ijdel, zo constateert Smits. "Bij iemand die zo veel in de spotlights staat, kan dat ook niet anders. Al die aandacht verschaftte hem ook energie. Zonder die eigenschap had hij deze zware taak nooit kunnen volhouden." De serie was er een van superlatieven, volgens Smits. "Nooit is er zo'n omvangrijk serie geschreven over zo'n korte episode, over zo'n klein land. Het verdient vermelding in het Guinness Book of Records."